

کورتە لیکۆلینه و هیهک له باره‌ی ژبانی (فه‌خرو لعه‌له‌مای سنه‌یی) یه‌وه

کاروان عوسمان خه‌یات
(تاران)

کردوو یانه، لیره‌دا ده‌مانه‌وێ ئه‌م به‌ره‌مه‌ هه‌رچه‌ند
شتی‌کی بچووکیشه، پیشک‌ه‌شی ئه‌و هه‌ول و
ماندوو بوونانه‌ی به‌ری‌زیان و کتیب‌خانه‌ی کوردی بکه‌ین.

ئه‌م هه‌ول به‌چووک به‌خزمه‌تی «حه‌یران» و که‌سانی
وه‌ک ئه‌و، هیوادارین له‌ داها‌توودا بتوانین هه‌موو
به‌ره‌مه‌کانی کۆ بکه‌ینه‌وه و به‌ شیه‌یه‌کی رێکوپێک و
له‌ بۆته‌یه‌کی باشت‌تر و زانستیانه‌تردا کاری بۆ بکه‌ین و
خزمه‌تی‌کی باشت‌ری بکه‌ین.

ئه‌م به‌ره‌مه‌ له‌ رووی هه‌ندێ ده‌ست‌نووس و چاپه‌وه
کاربان له‌سه‌ر کراوه، وه‌ک نوسخه‌کانی لای مامۆستا
محهمه‌د ره‌شیدی ئه‌مینی پاوه‌یی، کتیب‌خانه‌ی میلی
به‌رلین، کتیب‌خانه‌ی تایبه‌تی خۆم و هه‌ندیکێ تر له
هاورپێیانم.

هه‌لبه‌ته هه‌ندێ سه‌رچاوه‌ی دیکه هه‌بوون، به‌لام له‌به‌ر
ئه‌وه‌ی به‌ ناته‌واوی به‌ره‌مه‌کانیان بلاوکردبووه‌وه،
ئێمه‌یش ده‌ستمان به‌ سه‌رچاوه‌ی یه‌که‌م نه‌گه‌یشته،
ئه‌وانه‌مان له‌م به‌ره‌مه‌دا به‌کار نه‌هینا، ئه‌گه‌ر له
داها‌توودا ئه‌و سه‌رچاوانه به‌ ده‌ست به‌ی‌نین، ئه‌وه
ئه‌وانیش ده‌خه‌ینه‌ سه‌ر ئه‌م به‌ره‌مه‌ و زۆر شیعی‌ری دیکه‌ی
ئه‌م شاعیره ده‌خه‌ینه به‌رده‌ستی خۆینه‌ران. ئه‌گه‌ر هه‌موو
هۆنراوه‌کانی شاعیر له‌ به‌رده‌ستیشدا نه‌بن، به‌لام له

ئه‌م به‌ره‌مه‌ی هه‌یران که له‌ به‌رده‌ستندایه، هه‌ولێکه
بۆ گه‌ردووکۆکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی فه‌خرو لعه‌له‌مای
سنه‌یی، ده‌مێکه هه‌ندیک له‌ هۆنراوه‌کانی ئه‌م
شاعیره‌مان کۆ کردوووه‌ته‌وه و ده‌مانووست به‌شیه‌وه‌ی
بابه‌ت، یان نامیلکه‌یه‌ش بێت چاپ بکری‌ت و له
پرشوبلاوی رزگاری بێت.

له‌ میژووی ئه‌ده‌بیاتی کوردیدا چهند شاعیرێکمان
به‌ناوی (حه‌یران) و (فه‌خرو لعه‌له‌ما) وه‌ هه‌یه، هه‌ر یه‌ک
له‌ کتیبی (شاعران کرد پرسی گوی، حدیقه‌ی سلطانی،
پرسی گویان کرد) ئاماژه‌یان به‌ چهند شاعیرێک به
ناوی هه‌یرانه‌وه کردوووه، له‌وانه:

- 1- هه‌یران توسیرکانی.
- 2- هه‌یران دونبلی.
- 3- هه‌یران سنه‌یی.
- 4- هه‌یران ماهیده‌شتی.
- 5- هه‌یران هه‌مه‌دانی.

لیره‌دا ئێمه مه‌به‌ستمان له‌ هه‌یرانی سنه‌یییه. هه‌ر یه‌ک
له‌ مامۆستا ئه‌یووب رۆسته‌م و هاورپێانی له‌ ماوه‌ی
رابوردوودا له‌خۆردوووانه و ماندوونه‌ناسانه کاربان بۆ
شاعیران و نووسه‌ران و ئه‌دیبان و زانایانی کورد کردوووه
و بوستوو یانه ئاور له‌ ژبان و به‌ره‌مه‌کانیان بده‌نه‌وه و

رێگه‌ی ئەم بەشه شیعرییه‌وه ده‌توانین جیهانی زمان و شیعری (فه‌خرولعوله‌ما) بناسین و لیکۆلینه‌وه‌یان له‌سه‌ر بکه‌ین.

له‌ کۆتاییدا هیواخوازم ده‌ریچه‌ی گردو‌کۆکردنه‌وه‌ی به‌ره‌م و شیعره‌کانی ئەم زانا کورده، به‌ رووی هیچ که‌سه‌یکدا دانه‌خریت و هه‌ولێ زیاتر بۆ ناساندن و کۆکردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی بدریت و له‌ فه‌وتان رزگار بکریت.

ژياننامه

ناوی شاعیر

سه‌باره‌ت به‌ ناوی ئەم شاعیره، خۆشه‌ختانه له‌ چه‌ندان نوسخه‌دا ناوی ته‌واوی شاعیر هاتوه، له‌ نوسخه‌یه‌کی لای مامۆستا محمه‌د ره‌شیدی ئەمینی پاوه‌بیدا و له‌سه‌ر شیعری «هانا‌های ره‌فیت» که له‌ سالی (١٢٧٢)ی کۆچیدا نووسراوه‌ته‌وه، نووسراوه: "من کلام شیخ محمد ولد شیخ امام الدین". له‌ نوسخه‌کانی به‌رلینیشدا به‌م شتیه‌یه هاتوه: "کلام مرحوم مغفور رضوان، ارامگاه شیخ محمد فخرالعلما، (فخرالعلما)، (لمرحوم غفران مقام، شیخ محمد فخرالعلما)، (لمرحوم شیخ محمد فخرالعلما)، (لمرحوم فخرالعلما رحمه الله)، (من کلام مرحوم شیخ محمد فخرالعلما رحمه الله)، (کلام مرحوم شیخ محمد فخرالعلما رحمه الله)، (من کلام مرحوم شیخ محمد فخرالعلما)، (لمرحوم شیخ محمد فخرالعلما رحمه الله)".

هه‌ر یه‌ک له‌ عه‌لاه‌ده‌دینی سه‌ججادی و مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریم مو‌ده‌ریس و سدیق سه‌فی زاده‌ ناویان به: «مه‌لا محمه‌د سالح» هیناوه. بابامه‌ردۆخ به‌ (محمه‌د) و سه‌بید عه‌بدو‌لحه‌مید حیره‌ت سه‌ججادی به‌ رپوایه‌ت له‌ کتیبی ئەمانۆللاهیبه‌وه ده‌لێت ناوی: «محمه‌د»ه. به‌ گشتی له‌ هه‌موو سه‌رچاوه‌کاندا له‌سه‌ر ئەوه کۆکن که ناوی «محمه‌د»ه، یان «محمه‌د سالح»ه.

ناوی باوکی

هه‌ر یه‌ک له‌ ده‌ست‌نووسی سالی (١٢٧٢)ی کۆچی و حیره‌تی سه‌ججادی و بابامه‌ردۆخ و سه‌فی زاده‌ ده‌لێن ناوی باوکی: "شیخ امام الدین"ه. مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمیش به‌ کۆری "شیخ محمه‌دی کۆری شیخ

ئیمامی"ی هیناوه‌تی.

به‌ پیتی نووسراوه‌که‌ی مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریم و بابامه‌ردۆخ و ئەو لیکۆلینه‌وه‌یه‌ی کردوومانه‌ ده‌بی به‌م شتیه‌یه ناوی شاعیر به‌یتین:

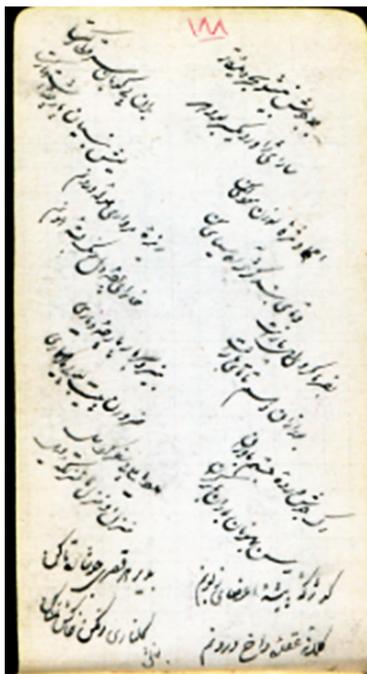
شیخ محمه‌دسالح، کۆری ئیمامه‌ددینی کۆری شیخ محمه‌د، کۆری شیخ محمه‌د جه‌سیم کۆری شیخ مه‌حموود، کۆری شیخ ئەحمه‌دی عه‌للامه‌ی ته‌خته‌بی مه‌ردۆخییه و به‌ شیخ ئەحمه‌دی عه‌للامه‌ ناوبانگی هه‌بووه.

باوک و باپیری ئەم زاته له‌ شیخ مه‌حموود به‌ره‌وخوار، شوین و ولاتی خۆیانیا‌ن به‌جێ هیشتووه و له‌ گوندی «دژن»ی ناوچه‌ی بیلواری له‌ نزیک «پالنگان»ی کوردستان نیشته‌جێ بوون.

شیخ محمه‌د له‌ دێی دژن هاتوه‌ته‌ دنیاوه، هه‌ر له‌ خۆپندنه‌گه‌کانی ئەو ده‌مه‌ی ئەویدا خۆپندوویه‌تی، زۆریه‌ی وانه‌کانی ئەو سه‌رده‌مه‌ی ده‌ست پێ کردووه و ته‌واو کردووه.

سالی له‌دایکبوونی

ئەم زانا خاوه‌ن فکریه‌ سه‌فی زاده‌ سالی له‌دایکبوونی به‌ روونی دیار نییه، سدیق سه‌فی زاده‌ سالی له‌ دایکبوونی به‌ (١٢٥٠)ی کۆچی بۆ داناوه (میژروی وێژه‌ی کوردی،

ب، ۱، ۱۳۷۰، ۵۶۱)، عه‌لانه‌ددینی سه‌جگادیش به دنیا هاتنی به سالی (۱۸۳۰) داناوه (میژووی ئه‌دهبی کوردی، ۱۳۹۵، ۵۶۳). جگه له‌و دوو سه‌رچاوه‌یه، هیچ سه‌رچاوه‌یه‌کی به‌رده‌ستمان سالی له‌دایکیوونی به روونی و به به‌لگه‌وه نه‌خستووته روو.

نازناوی شاعیر

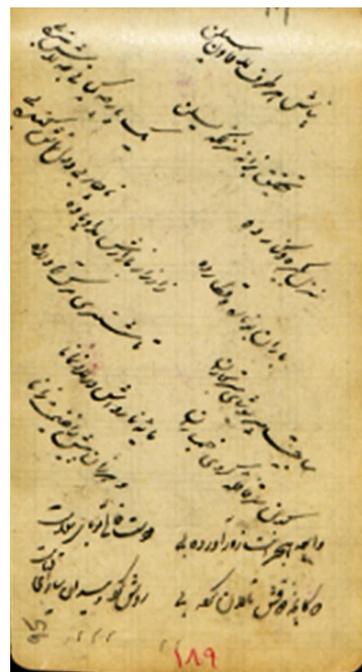
سه‌بارهت به نازناوی شاعیریش هه‌ریه‌ک له‌و ده‌ستنوس و کتیبه چاپکراوانه‌ی به‌رده‌ستمان له‌باره‌ی نازناوی شاعیره‌وه شتیکیان خستووته روو، هه‌ندیک له‌و سه‌رچاوانه ده‌لین: هه‌ر له‌به‌ر زیره‌کی و لیته‌اتوویی شیخ محمه‌هد له‌خویندندا، دواي ئه‌وه‌ی زۆریه‌ی زانسته‌کانی ئه‌و ده‌مه‌ ده‌خوینیت، نازناوی «فه‌خرولعوله‌ما» ی پێ ده‌به‌خشن.

له‌ زۆریه‌ی ده‌ستنوسه‌کاندا له‌سه‌ر شیعه‌ره‌کان نووسراوه: «فخرالعلما» و زۆر به‌که‌می له‌سه‌ریان نووسراوه: «حه‌یران».

له‌ ده‌ستنوسه‌که‌ی سالی (۱۲۷۲) دا نووسراوه: «متخلص، معروف به‌ فخرالعلما، به‌ حیران».

له‌سه‌ر هۆنراوه‌یه‌کی تری له‌م ده‌ستنوسه‌دا نووسراوه: «حه‌یران». له‌ نوسخه‌کانی به‌رلینیشدا به «فه‌خرولعوله‌ما» هاتوو.

لیته‌دا بۆمان روون ده‌بیته‌وه که شیخ محمه‌ده‌سالح

نازناوی شیعیری حه‌یران بووه و به‌ فه‌خرولعوله‌ما ناسراو بووه.

سالی کۆچی دوايي

سه‌بارهت به سالی کۆچی دوايي شاعیریش رای جیاواز هه‌یه، شاعیر به‌یه‌ججاری ده‌چیتته شاری سنه و هه‌ر له‌ویش ماوه‌ته‌وه، هه‌ر له‌ شاری سنه‌یش کۆچی دوايي کردوو.

سدیق سه‌فی زاده سالی مردنی به (۱۳۰۵) ی کۆچی داناوه (میژووی وێژهی کوردی، ب، ۱، ۱۳۷۰، ۵۴۲)، ماموستا سه‌جگادیش ده‌لینیت: له‌ سالی (۱۸۸۵) ی زایینیدا کۆچی دوايي کردوو (میژووی ئه‌دهبی کوردی، ۱۳۹۵، ۵۶۳)، بابا مه‌ردۆخیش ده‌لینیت: له‌ شه‌وی دووشه‌مه‌یه، پینجه‌می ره‌بیعی ئه‌وه‌لی سالی (۱۳۰۰) ک.م. کۆچیدا کۆچی دوايي کردوو، (میژووی ناودارانێ کورد، ب، ۲، ۲۰۱۱، ۴۵۳)، واته: له‌ ۱۵-۱-۱۸۸۳ ی زایینیدا کۆچی دوايي کردوو.

له‌ ده‌ستنوسه‌که‌ی به‌رلینیشدا ده‌لینیت: «تاریخ فوت مرحوم چهارم ربیع الاول، سنه ۱۳۰۰»، واته: روژی یه‌کشه‌مه‌هه، ۱۴-۱-۱۸۸۳ ی زایینی کۆچی دوايي کردوو.

له‌ ده‌ستنوسه‌یکدا که له‌لای به‌ریز «محمه‌هد عه‌بدولی» یه له‌ شاری مه‌هاباد، له‌ ده‌ستنوسه‌که‌دا نووسراوه: «فوت مرحوم ملا صالح فخرالعلما، روز چهاردهم ماه جمادی الاخری، سنه ۱۳۱۱»، واته له‌ روژی شه‌مه‌هه (۲۳-۱۲-۱۸۹۳) ی زایینی کۆچی دوايي کردوو.

له‌باره‌ی مردنی شاعیره‌وه هه‌ریه‌ک له‌و نوسخانه‌ی به‌رده‌ستمان رای جیاوازیان نووسیوه، وه‌ک ده‌بینین جیاوازی له‌نیوان ساله‌کاندا به‌دی ده‌کریت، ئه‌مه‌یش له‌ ژبانی زۆر شاعیری کۆماندا به‌ ئاشکرا دیاره و روو ده‌دات.

سه‌بارهت به‌ هۆنراوه و به‌ره‌مه‌کانی

شیخ محمه‌هد، یان شیخ محمه‌ده‌سالحی سنه‌بی، که نازناوی به‌ فه‌خرولعوله‌ما و حه‌یران هاتوو، له‌ شیعیر گوتندا شاعیریکی که‌م وینه‌ بووه، حه‌یران له‌ گوتنی شیعیری کوردی به‌ شیوه‌زاری گۆرانی ده‌ستیکی بالایی

هه‌بووه، خاوه‌ن سه‌بکی شیعیری خۆی بووه و به شتیوه‌زاری سنه‌بیش هۆنراوه‌ی داناوه.

هه‌روه‌ها له په‌خشانی فارسی و عه‌ره‌بی و ته‌رجیعه‌نددا، خامه‌یه‌کی ره‌نگین و پرشن‌گداری هه‌بووه، شیعیری به کوردی و فارسی و عه‌ره‌بی هه‌یه. یه‌ک دوو په‌خشانیشی به فارسی و عه‌ره‌بی تا ئیستا به‌رده‌ست که‌وتوو.

شیخ محمه‌د به دوا‌ی زانست و دیندا زۆر شوین گه‌راوه و خویندوو‌یه‌تی، پاشان به یه‌ک‌جاری چوو‌ته‌ شاری سنه و تا کۆتایی ژبانی له‌وی ماوه‌ته‌وه.

وا دهرده‌که‌ویت مه‌وله‌وی تاوه‌گۆزی زۆر کاریگه‌ری له‌سه‌ر هه‌بووه، کاریگه‌ریه‌که‌یش به‌شتیوه‌یه‌که‌ که‌ سێبه‌ری به‌سه‌ر شیعه‌کانیبه‌وه دپاره، بۆ ئه‌وه‌ی باشت‌ر باوه‌رمان به‌م بۆچوونه هه‌بیت، ده‌توانین به وردی ته‌ماشای پارچه شیعیری (هانا‌های ره‌فیت)ی هه‌یران و شیعیری (هام دهردان نامان)ی مه‌وله‌وی بکه‌ین، ده‌بینین ئه‌میش هه‌ر به‌و سه‌بکه و به‌و بۆچوونه شیعه‌که‌ی داناوه.

مه‌وله‌وی:

**هام دهردان نامان ئه‌ر مهنده‌ن هۆشم
سه‌داین وه‌شن مه‌یۆ نه‌ گۆشم**

هه‌یران:

**هانا‌های ره‌فیت، زریا نه‌ گۆشم
ده‌نگی جاگیر بی، نه‌ که‌له‌ی هۆشم**

بۆ ئاگاداری زیاتریش له‌سه‌ر هۆنراوه‌ی «هانا‌های ره‌فیت»، که‌ له ده‌ست‌نووسی سالی ۱۲۷۲ی کۆچیدا نووسراوه و وه‌رگیراوه، نووسراوه: «در ردیف بهاریات معدوم»، ئه‌گه‌ر ده‌ست‌خه‌ته‌که‌ به‌و شتیوه‌ی نه‌نووسبایه، ئه‌م دوو شاعیره‌بیش هاوده‌ور و هاوته‌مه‌ن بوون، تا ئه‌و جیگایه‌بیش که‌ کۆچی دوا‌ییان وه‌ک یه‌که، به‌و بۆنه‌وه ده‌که‌وتینه‌ شک و گومانه‌وه که‌ کامیان له‌پیشدا ئه‌و شیعه‌ریان داناوه، یان پارچه‌ی (نازک سارا و دهشت)ی هه‌یران و (نازک ته‌دارک)ی مه‌وله‌وی، که‌ ده‌توانین بلێین: وه‌رگیرانێکی زۆر نزیکه، به‌ شتیوه‌زاری سنه‌بی نووسیویه‌تی.

مه‌وله‌وی ده‌لێت:

نازک ته‌داره‌ک فه‌سل وه‌هاران

شیرین نارایش هه‌رده و کۆساران

هه‌یرانیش ده‌لێت:

**نازک سارا و دهشت، شیرین کۆساری
سه‌فای به‌هه‌شتی تیدا ئه‌باری**

سه‌باره‌ت به هۆنراوه‌ی نازیم به‌سته‌نی هه‌یرانیش ئه‌وه ئه‌م هۆنراوه‌یه له ژنیر کاریگه‌ری خانا و تیهه‌لکیشی ئه‌و شیعه‌ری کردوو.

خانا ده‌لێت:

**زوننارم به‌سته‌ن، زوننارم به‌سته‌ن
جه‌و ساوه‌ په‌ی تۆ زوننارم به‌سته‌ن
شیشه‌ی نام و نه‌نگ، ته‌قوام شکه‌سته‌ن
ئه‌عزام جه‌ باده‌ی مه‌یل تۆ مه‌سته‌ن**

سه‌یید سالح هه‌سه‌نی نیعه‌تولایی ناسراوه به‌ «هه‌یران» (۱۲۱۳-۱۳۲۳) کۆچی، هۆنراوه‌یه‌کی به‌ناوی (زوننار وه‌ دووشم) هه‌یه، (حه‌دیقه‌ی سولتانی، ب، ۱، ۱۳۷۹، ۲۱۰)، هۆنراوه‌که‌ له‌سه‌ر هه‌مان مۆسیقای شیعیری و بابه‌تی نووسیوه، شاعیر ده‌لێت:

**زوننار وه‌ دووشم، زوننار وه‌ دووشم
من ته‌رسا به‌چه‌ی زوننار وه‌ دووشم
موغ و موغبه‌چه، باده‌ فرووشم
پیر په‌ر ئیدراک، با عه‌قل و هرووشم**

هه‌یرانیش ده‌لێت:

**نازیم! به‌سته‌ن، نازیم! به‌سته‌ن
جه‌و ساوه‌ نه‌ رات زوننارم به‌سته‌ن
شیشه‌ی نام و نه‌نگ، ته‌قوام شکه‌سته‌ن
ئه‌عزام وه‌ باده‌ی مه‌یل تۆ مه‌سته‌ن**

پاستییه‌که‌ی ئه‌م هۆنراوه‌ جوړتیک تیهه‌لکیشی شیعیری هه‌یرانه و له یاسای تیهه‌لکیش لای داوه و جوړتیک دا‌هینانی ئه‌نجام داوه، ته‌واوی شیعه‌که‌ی خانای له‌ نیو شیعه‌که‌ی خۆیدا تونده‌ته‌وه، به‌جوړتیک ئه‌گه‌ر که‌سێک هه‌ردوو ده‌قه‌که‌ و سالی ژبان و مردن و ده‌وره‌ی ژبانیه‌ن نه‌زانیت، هۆنراوه‌که‌ی له‌ تیکه‌ل ده‌بیت.

هۆنراوه‌که‌ی سه‌بیید سال‌حییش زۆر له هۆنراوه‌که‌ی خانا و
فه‌خرولعوله‌ماوه‌ نزیکه و دیاره هه‌موویان ئاگاداری ئه‌و
هۆنراوه‌یه‌ بوون.

هه‌ندی‌ک پرایان وایه که هه‌یران عاشقی کچیتکی
مه‌سیحی ده‌بیته، به‌هۆی ئه‌و کچه‌وه و پینه‌گه‌یشتنی به
مه‌عشووقه‌که‌ی، ئه‌م هۆنراوه‌یه‌ی نووسیوه. وا ده‌زانم ئه‌م
هۆنراوه‌یه‌ جگه له لایه‌نیتکی جوانکاری و شه‌نگی
شیعه‌که‌ی خانا و کاریگه‌ری له‌سه‌ر فه‌خرولعوله‌ما، هه‌یچ
داستانیتکی له‌و شیه‌ویه‌ له‌ ئارادا نییه، بگره هۆنراوه‌که
هۆنراوه‌یه‌کی عیرفانییه و تانه‌وه‌یه له‌نیو عیشتی
خوداییدا.

هه‌یران شاعیرتیکه به هه‌ر زمانیتک هۆنراوه‌ی دانا‌بیته
لایه‌نی ره‌وانبیتژی زۆر به‌هه‌یز بووه و توانیویه‌تی رۆژی
خۆی بنوینیت.

ئه‌گه‌رچی تا به ئه‌مه‌رۆ به شیه‌ویه‌کی گشتی سه‌رحه‌م
شیعه‌ره‌کانی هه‌یران گردو‌کو نه‌کراونه‌ته‌وه، نازانین ئه‌م
شاعیره‌ جی ده‌ستی له ئه‌ده‌بی کوردیدا چۆن بووه و چی
خزمه‌تیتکی به ئه‌ده‌بی کوردی کردووه، بۆ ئه‌وه‌ی زیاتر
به‌ره‌مه‌کانی ون نه‌بن و له‌ناو نه‌چن، ئه‌و چه‌ند
پارچه‌یه‌مان که ده‌ستکه‌وتووه لێره‌دا ده‌یان نووسیینه‌وه و
به‌ناوی گولزاری شیخ محه‌مه‌د فه‌خرولعوله‌ما "هه‌یران"
چاپی ده‌که‌ین، به هه‌یوای ئه‌وه‌ین رۆژی چاومان به
سه‌رحه‌می شوینه‌واره‌کانی ئه‌م زانایه بکه‌ویت و له
فه‌وتان رزگاریان بیته.

وا به باش ده‌زانین چه‌ند نمونه‌یه‌ک له شیعه‌ری هه‌یران
لێره‌دا نیشان ده‌ین. شیعه‌ری کوردی هه‌یران:

هه‌ی شوخ شیرین

هه‌ی شوخ شیرین، موژده‌ی شه‌فای من

هه‌ی بی وه‌فا و مه‌یل، مه‌یل و جه‌فای من

هه‌ی سه‌رمه‌شق ناز، نه‌زاکه‌ت شتیوان

ئیتیتینغا فرۆش، خاتر په‌شتیوان

قیامه‌ت قامه‌ت، بالا بالای گوژ

جه‌مین جام جه‌م، جیلوه و جه‌لای دل

هه‌ر «هه‌ی هه‌ی» مه‌وات وه‌ رووی په‌رده‌وه

به‌لام یه‌ند گه‌رده‌ن، شوخ ماوه‌رده‌وه

شیه‌وی مه‌حبووبیت، یه‌کجار ته‌مامه‌ن
به‌لام هه‌یف، سه‌د هه‌یف، خۆ وه‌فات خامه‌ن

دوو‌ریت وه‌ جه‌رگم زامی که‌رده‌وه
جه‌ بی وه‌فاییت گره‌و په‌رده‌وه

شیعه‌رتکی فارسی هه‌یران: (گر به‌هات هزار بار اید)
گر به‌هات هزار بار اید
بارها دیده‌ام که پار اید

دل من بر هزار سال حیات
نه هزار و نه یک به کار اید

از فلک هان قرار مهر مجو
کین جهان گشته بی قرار اید

جور او کم کنید که بدتر ازان
صد هزارت به روزگار اید

شیعه‌ری عه‌ره‌بی هه‌یران:
وبعد فالخائض فی التدوین
(محمد نجل امام الدین)

يقول إن هذه مبشرة
ضمنتها الكواكب المنتشرة

انوارها تفوق نور بدر
إشراقها يعطي انشراح صدر

تلعب بالشمس لدى الإشراق
لعب الصبا بالورد والاوراق

وهذه الفوائد التي بها
يظهر نور الحق من مغربها

دقایق اتی بها بدارا
قطب علیه کل فضل دارا

منبع أسرار التقى فى المذهب
مشرق أنوار الهدى من مغرب

عقده أهل الحق حلت بیده
شمس تزیح الیوم ظلمات غده

بدر الظلام، مبدء الاضواء
صدر الکرام (احمد الاحسائي)

لا زالت النفوس منه كاملة
ویرکاته علینا شاملة

نظم لنشر متنها عیانا
موشح بشرحها أحياناً

یسهل حفظه علی الطلاب
فها یقول أول الکتاب

فه خرو لعلوله ما ته نیا له شیعردا دهستیکی بالآی
نه بووه، له نووسینی په خشان و وهرگیترانیشدا دهستیکی
بالآ و توانایییه کی باشی هه بووه. لیتره دا ته نیا چه ند
نمونه به کی شیعریمان پیشکدهش کردووه.

سەرچاوه کان

۱- پارسی گویان کرد: صدیق صفی زاده (بۆره کهیی)، چاپی
اول، چاپخانه حیدری، پائیز ۱۳۶۶ هه تاوی.

۲- حدیقه امان اللهی: تألیف- میرزا عبدالله سنندجی
متخلص به (رونق)، به تصحیح و تحشییهی دکتر ع. خیامپور،
مؤسسهی تاریخ و فرهنگ ایران، چاپخانهی شفق تبریز.

۳- حدیقهی سلطانی: محمد علی سلطانی، جلد اول، چاپ
اول، ناشر- سها، چاپخانه محمد، ۱۳۷۹.

۴- حدیقهی خوسرهوی (میرزا عهبدوللای سنهیی):
لیکۆلینهوه و کردنی به کوردی- محهمه نهمین "کاردۆخی"،
چاپی یه کهم، چاپخانهی ناراس، ههولیر، ۲۰۱۳.

۵- دیوانی مهولهوی: مهلا عبدالکریمی مدرس، چاپی سیتیهم،
له بلاوکرارهوی کوردستان، ۱۳۸۴.

۶- شاعران کرد پارسی گویی: سید عبدالحمید حیرت سجادی،

چاپ اول، چاپخانهی پیام، ۱۳۷۵.

۷- کهشکۆله شیعرتیکی کوردی که له سالی ۱۲۷۲ی کۆچیدا
نوسراوه تهوه و له لای مامۆستا محهمه ده رشیدی نه مینی پاوهیی
پارێزراوه.

۸- کهشکۆلی یه حیا، نه دهستنوسه له کتیبخانهی مه رکهزی
زانکۆی تاران پارێزراوه، نزیکه ی ۳۳ شاعیر و ۳ دیوانی شیعی
تیاده، ۱۲۰ سالتیک له مه وه بهر نوسراوه تهوه.

۹- کهشکۆله شیعییه کانی کتیبخانهی میلیی بهرلین.
۱۰- گلزار شاعران کوردستان (شامل اپار ۲۵۰ شاعر): سید
عبدالحمید حیرت سجادی، چاپ اول، چاپخانهی رامین، تهران-
دی ماه ۱۳۶۴.

۱۱- میژووی نه دهیی کوردی: عه لانه ددینی سه ججادی، چاپی
دووه م، له بلاوکراره کانی ئینتشاراتی کوردستان، سنه، ۱۳۹۵.

۱۲- میژووی ویژهی کوردی: صدیق بۆره کهیی (صفی زاده)،
به رگی یه کهم، چاپخانهی چهر تبریز، ئینتشارات ناجی، بانه
کوردستان، چاپی یه کهم، ۱۳۷۰.

۱۳- میژووی ناودارانی کورد: بابا شیخ مهردۆخ رۆحانی
"شیترا"، وه، ماجد مهردۆخ رۆحانی، به رگی دووه م، چاپی یه کهم،
ههولیر، ۲۰۱۱.

۱۴- یادی مهردان: مهلا عبدالکریمی مدرس، به رگی دووه م،
چاپی یه کهم، بلاوکراره ی کوردستان، سنه، ۱۳۸۵.